

"Приоритет № 1 на Турция в Черно море е добивът на природен газ"

Черно море може да бъде зона на ефективно партньорство както в икономиката, така и в сигурността. За това е категоричен турският политолог професор Митат Челикпала.

В интервю за Money.bg в кулоарите на "Форум а свързаност Бургас 2025", заместник-ректорът на истанбулския университет "Кадир Хас" подчерта, че главен приоритет за южната ни съседка в Черно море е добивът на природен газ, а след него идват осигуряването на търговските пътища и цялостната сигурност на региона.

Той беше категоричен, че евентуален опит за дестабилизация и промяна на режима в Иран ще е трети пореден такъв сюжет - след Ирак и Сирия, а всеки трус в Близкия Изток удря по турската икономика. По думите му в процесите се ангажират външни за региона страни, които може да са партньори на Анкара в НАТО, но гонят своите интереси.

Интервю на Явор Николов

Турция е държава на четири морета. През годините отстрани изглеждаше сякаш Черно море не се ползва с най-голям приоритет. В последно време обаче това видимо се променя. Кои са основните фактори, които допринасят за това?

Всъщност, за Турция Черно море е водещ приоритет от разпадането на Съветския съюз. Турция постави Черно море като приоритет и се опита да направи въпроса регионален с участието на всички засегнати държави. Това работеше за известно време, всъщност, за две десетилетия. След това руската агресия и руските политики промениха този механизъм на сътрудничество. Сега за Турция Черно море отново е приоритет. Ситуацията обаче е различна - ето защо.

Знаете, България и Румъния са членки и на НАТО, и на Европейския съюз. Така за Турция споделянето на региона става много по-лесно от гледна точка на сигурност, търговия и сътрудничество. От другата страна имаме Грузия, която е партньорска държава. Можем лесно да пътуваме в нея дори без паспорт. Това прави региона важен за Турция.

В същото време обаче как да подходим към Русия без външна намеса остава големият въпрос. Другите развията в Близкия Изток, турско-гръцките отношения и случващото се в Кавказ правят всичко малко по-сложно, но все още за Турция е приоритет да създаде безопасна зона, която е и безопасна зона за търговия.

Кои са най-важните стратегически проекти на Турция в черноморския регион?

На първо място е добивът на природен газ.

Знаем, че България и Румъния имат свои блокове и искат да произвеждат газ не само за вътрешна употреба, но и за износ. Така сътрудничеството при дейностите по сондиране и производство на газ в Черно море става водещ приоритет.

На второ място идва осигуряването на търговските пътища, особено с Украйна и Русия. Тези пътища - както търговските, така и военните, трябва да са защитени.

Третият приоритет е сигурността на целия регион. Как се създава механизъм за сътрудничество с участието на регионалните фактори? Тристранното сътрудничество във формат Турция-България-Румъния и Турция-Грузия-Азербайджан са топ приоритет за свързване на източните и западните брегове на Черно море

Вашата страна е една от най-мощните военни сили в региона, като освен това се опитва да води балансирана политика спрямо държави, които често са в особено обтегнати отношения. За България сигурността в Черно море от огромно значение. Как Турция допринася за мира и сигурността в тази част на света?

Това е така. Реално погледнато, Турция е гигант - една от водещите страни в НАТО и една от десетте най-добри армии в света.

Тя прожектира мир - турската военна мощ не е такава, която да контролира региони и да окупира територии. Тук говорим за мир и за защита на турските интереси, но и на регионалните интереси.

Един от регионите с приоритет е Черно море и как допринася Турция за това България и Румъния да живеят в мир? На първо място, чрез членството им в НАТО - Турция го подкрепяше от самото начало. Това създава силно общо възприятие и когато се разбираме, можем да реализираме проекти заедно.

На второ място са специалните мисии и споразумението за премахване на морските мини е много добър пример. Освен всичко това, турски бойни кораби неотдавна посетиха български пристанища и командирът на турските военноморски сили пое ангажимент, че при нужда Турция може да предостави бойни кораби на България и да подпомогне нейните превъоръжаване и подготовка на личния състав. Можем да работим заедно и да се обучаваме.

Можем да разработим общи стратегически или тактически политики в рамките на Черно море, но и на по-обширния споделен регион. Това е много важно, като двете страни вече се познават и съм убеден на 100 процента, че преговарят по тези въпроси.

Нека отидем малко по-надалеч чисто географски. За Турция конфликтът между Иран и Израел определено не е просто сюжет, който гледате по телевизията. Има ли път назад, който да доведе до деескалация и

прекръпяване на огъня? Кои са най-големите рискове от гледна точка на Турция?

Най-важен аспект на случващото се е евентуалната смяна на режима и, разбира се, дестабилизацията на Иран. Турция преживя такава промяна и дестабилизация както с Ирак, така и със Сирия. Сега Иран е трети такъв случай.

Всякаква промяна в тези държави или загуба на централна власт означава на първо място имиграция. В Иран има 80 милиона души. Ако видим вълна към Турция, това ще дестабилизира региона.

На второ място идва, разбира се, балансът в Близкия Изток. Такъв тип война създава нови баланси в региона. Това балансиране е важен въпрос за Турция. Приоритетите на Турция в сигурността и възприятието за заплаха не са от юг. Как ще нормализираш тези региони и отношенията с тях е друг аспект от възприятието за заплаха.

На трето място е ангажирането на страни извън региона. САЩ и някои други са членки на НАТО и съюзници на Турция, но техните интереси и очаквания са много по-различни от турските очаквания и интереси. Това също е заплаха.

Говорим в момента за военнополитическите аспекти на този сюжет, но той има и икономическа страна, нали?

Точно така. Нека погледнем търговията между Турция и Иран. Иран е на второ място като държава, която отговаря на турските енергийни интереси. Сега Иран излиза от уравнението и това води до притеснения. Иран е търговски партньор на Анкара. Също както Ирак и Сирия.

Всяка дестабилизация в региона засяга турската икономика, която в последно време изпитва трудности. Освен това, за проектите за свързаност, например за енергетиката и търговията, ние се нуждаем от Иран и другите страни от Близкия Изток. Така ефектите върху икономиката и търговията са директни.

Последен въпрос. Вече повече от 10 години си говорим за многополюсния свят. Има ли Турция потенциала да се превърне в един от тези глобални "полюси"?

Подобно на другите средни геополитически сили, Турция има отношение на регионална сила. Турция може да опитва да контролира процесите в своите региони. В случая на Турция, те са няколко - от Близкия Изток до Кавказ, от Черно море до Балканите. Това прави всичко много по-сложно. Всичко зависи от капацитета и способностите на Турция - като средна геополитическа сила, тя има своите ограничения.

Тя се нуждае от регионални партньори. Затова е важно сътрудничеството, например, с България, Гърция, Грузия и Азербайджан или с други регионални фактори в Близкия Изток. Ако Турция успее да привлече интереса на тези

държави, можем да говорим за това, че тя е в състояние да играе регионална роля.

Освен това, на глобално равнище, една средна сила може да си взаимодейства с другите. Разбира се, турските власти са много критични към сегашния глобален ред. Ердоган много пъти е казвал, че светът е много по-голям от петте най-силни страни.

Как ще се получи такова развитие? Най-вероятно можем да си представим Турция в активна роля при промяната на сегашните структури и налагането на нови. Все пак обаче нейният капацитет остава ограничен.

Автор: Явор Николов

Източник: money.bg

Снимка: pixabay